

**Видання присвячене
115-й річниці Одеської національної академії харчових технологій
та 5-й річниці Навчально-наукового інституту прикладної економіки
та менеджменту імені Г. Е. Вейнштейна**

**АДАПТИВНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ
МІНЛИВОГО СВІТУ**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеська національна академія харчових технологій
НАУКОВА ШКОЛА
«Забезпечення функціонування та розвитку системи економічної
безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності»

**АДАПТИВНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ
МІНЛИВОГО СВІТУ**

*Матеріали
наукового симпозиуму
з міжнародною участю
19 травня 2017 року*

За редакцією **О. І. Павлова**

Одеса
«Астропринт»
2017

A28 **Адаптивні** стратегії розвитку підприємств харчової промисловості в умовах мінливого світу : матеріали наукового симпозиуму з міжнародною участю (19 травня 2017 р., м. Одеса) / Наукова школа «Забезпечення функціонування та розвитку системи економічної безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності» ; за ред. О. І. Павлова ; Одеська національна академія харчових технологій. — Одеса : Астропринт, 2017. — 232 с.
ISBN 978–966–927–252–2

У збірнику подано тексти доповідей учасників наукового симпозиуму, які представляють науково-дослідні установи, вищі навчальні заклади України та зарубіжних країн. У них обґрунтовано теоретичні та методологічні засади, інструменти, механізми та напрями стратегічного управління сталим та безпечним розвитком підприємств харчової промисловості в умовах мінливого середовища господарювання.

Видання розраховане на наукових співробітників, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів, економістів, менеджерів, маркетингологів та інших фахівців галузі харчової промисловості.

УДК 338.439(063)

ISBN 978–966–927–252–2

© Одеська національна академія харчових технологій, 2017

Павлов О. І.
ВІТАЛЬНЕ СЛОВО 11

Тематичний напрям 1
ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Андрєєва Н. М., Зіньковська Д. В.
Маркетингова діагностика експортного потенціалу підприємств агропродовольчої сфери як інструмент прийняття стратегічних рішень 13

Антоненко М. Н.
Новая политическая идеология эволюции предприятий АПК Беларуси 18

Дідух С. М.
Основні принципи і напрями розвитку агропродовольчої сфери України 23

Коваленко О. В.
Щодо стратегічних пріоритетів державної продовольчої політики в умовах сьогочасних викликів 26

Крисанов Д. Ф.
Теоретичні засади і прикладні аспекти формування європейської моделі харчової безпеки в аграрному секторі економіки України 30

Кулаковська Т. А.
Системний підхід до регулювання сталого та збалансованого розвитку агропродовольчої сфери України 47

Пармакли Д. М., Дудогло Т. Д.
Примеры графического метода исследований в экономике ... 52

Тематичний напрям 2

**СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ
СТАЛИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ**

Бондар В. А.

Перспективи розвитку ринку органічних продуктів
України 61

Самофатова В. А.

Формування сільсько-міського континууму
для забезпечення сталого розвитку агропродовольчої
сфери регіону 65

Тематичний напрям 3

**РЕАЛІЗАЦІЯ МЕХАНІЗМУ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ
НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ**

Козак К. Б.

Ефективне управління персоналом як передумова
виживання вітчизняних підприємств у конкурентному
середовищі 70

Смоквін М. В.

Стан та основні напрями розвитку підприємств харчової
промисловості Одеської області 74

Тематичний напрям 4

**ЕФЕКТИВНІСТЬ СТВОРЕННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ
ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ У ХАРЧОВІЙ
ПРОМИСЛОВОСТІ**

Гончарук А. Г., Лазарева Н. О.

Про ефективність українського виноробства:
порівняльний аналіз 78

Дерменжі Д. Ф.

Вплив змін до Податкового кодексу України на економіку
країни 82

Тематичний напрям 5

**СТРАТЕГІЯ АКТИВНОЇ І ПАСИВНОЇ АДАПТАЦІЇ
ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ
ДО МІНЛИВИХ УМОВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Каламан О. Б.

Стратегічні напрями удосконалення регулювання
виноробної галузі 87

Фрум О. Л.

Застосовність активних адаптивних стратегій в стратегічному
управлінні підприємствами 91

Тематичний напрям 6

**ВПРОВАДЖЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ
ІННОВАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРЧОВОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ**

Баранюк Х. О.

Дослідження окремих аспектів впливу факторів
на конкурентоспроможність підприємств 96

Бєлошапко М. О., Лобоцька Л. Л.

Розвиток ринку лізингових послуг для агропродовольчої
сфери України на сучасному етапі 100

Егунов Ю. А., Егунова И. Н.

Управление устойчивостью оптимальной производственной
программы предприятия 106

Касян С. Я.

Аграрна логістична дистрибуція та маркетингові
комунікаційні технології харчових підприємств: складові
інтерактивності 110

Ліпова О. Л.

Впровадження управлінських інновацій на підприємствах
харчової промисловості 116

Магденко С. О., Ощепков О. П.

Дослідження питань впровадження інновацій
на підприємствах м'ясопереробної галузі 121

Ніценко В. С.

Напрями підвищення енергоефективності
на підприємствах харчової промисловості 124

Іртищева І. О.	
Еколого-економічні проблеми використання води в харчовій промисловості	215
Мартинюк О. М.	
Адаптивний механізм екологізації інноваційної діяльності підприємств агропродовольчої сфери України: стратегічні та проблемні питання впровадження	218
Меглей В. І.	
Екологічні складові якості агропродовольчої продукції	222
Щурик М. В.	
Екологічні пріоритети підприємств харчової промисловості в агропромисловому комплексі	226

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Шановні друзі!

Проведення нашого наукового симпозиуму співпало у часі зі знаменними подіями — 115-ю річницею Одеської національної академії харчових технологій та п'ятиріччям з утворення Навчально-наукового інституту прикладної економіки та менеджменту імені Г. Е. Вейнштейна (ННІПЕтаМ) й наукової школи «Забезпечення функціонування та розвитку системи економічної безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності».

За останні п'ять років в рамках тематики наукової школи підготовлено та захищено 4 докторських (2 було підготовлено на кафедрі економіки промисловості, а захищено на створеній на її базі кафедрі управління бізнесом; по 1 — на кафедрах менеджменту і логістики та маркетингу, підприємництва і торгівлі) та 17 кандидатських (по 5 — на кафедрах економіки промисловості, менеджменту і логістики, обліку і аудиту, 2 — на кафедрі маркетингу, підприємництва і торгівлі) дисертацій. За участю викладачів, докторантів, аспірантів, студентів академії, вітчизняних та зарубіжних науковців видано 16 колективних (6 — на кафедрі менеджменту і логістики, по 5 — на кафедрах обліку і аудиту та економіки промисловості, 1 — на кафедрі маркетингу, підприємництва і торгівлі) та 7 індивідуальних (6 — на кафедрі економіки промисловості, 1 — на кафедрі менеджменту і логістики) монографій. З 2012 року проведено 4 міжнародних науково-практичних конференцій, а також наукові конференція, симпозиум, семінар, 4 колоквиуми з міжнародною участю. За підсумками їх роботи видано 1 монографію та 10 збірників тез доповідей.

В нашому науковому симпозиумі взяли участь наукові співробітники, викладачі, докторанти, аспіранти, студенти, державні службовці чотирьох зарубіжних країн та десяти міст України, які представляють Державну установу «Інститут економіки та прогнозування» НАН

України, Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Інститут продовольчих ресурсів НААН, вищі навчальні заклади нашої країни, органи державної влади.

Наша діяльність в рамках тематичної спрямованості наукової школи є свідченням її користі для науки та чималого значення для вітчизняної практики господарювання.

Бажаю усім подальшої плідної роботи, творчості та натхнення.

З найкращими побажаннями
керівник наукової школи, завідувач
кафедри економіки промисловості ОНАХТ,
перший директор ННПЕтаМ,
доктор економічних наук, професор
Павлов Олександр Іванович

Тематичний напрям 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Н. М. Андрєєва

д-р екон. наук; головний науковий співробітник Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, м. Одеса, Україна

Д. В. Зіньковська

аспірантка кафедри маркетингу Одеського національного економічного університету, м. Одеса, Україна

МАРКЕТИНГОВА ДІАГНОСТИКА ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРИЙНЯТТЯ СТРАТЕГІЧНИХ РІШЕНЬ

Сучасна економічна ситуація в Україні характеризується посиленням ролі процесів інтеграції, глобалізації, соціалізації, інформатизації та екологізації виробництва. Це призводить до того, що ключовим вектором розвитку вітчизняних підприємств стає зовнішньо-економічна діяльність. Від можливостей підприємств до участі у міжнародній економічній співпраці залежить динаміка розвитку економіки України в цілому. Цей принцип є актуальним для усіх галузей економіки, проте доцільним є виділення провідної, стратегічної галузі, зрушення у якій сприятимуть розвитку і суміжних сфер. Такою галуззю може бути агропромисловий комплекс економіки України. Продукція, що випускається підприємствами агропродовольчої сфери, користується попитом серед споживачів на міжнародному ринку. Зробити такий висновок можливо після аналізу показників структури експорту та імпорту. Частка експорту продукції агропромислового комплексу України за період з 2006 по 2015 роки зросла з 11,86 % до 38,19 %, тобто більше ніж у 3 рази. В той час як імпорт зріс за той самий період із 7 % до 9,3 % [1, с. 7].

Саме тому більшого значення набуває вивчення поняття експортного потенціалу підприємства, інструментарію його дослідження та оцінки, а також методів керування ним. На нашу думку, ефективними

Література

1. Гончарук А. Г. Формування механізму управління ефективністю підприємства (на прикладі харчової промисловості) : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04 / Гончарук Анатолій Григорович. — Одеса, 2010. — 474 с.

Д. Ф. Дерменжі

студентка факультету економіки, бізнесу і контролю
Одеської національної академії харчових технологій, м. Одеса, Україна

ВПЛИВ ЗМІН ДО ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ

Податкова система України є однією з найбільш складних не тільки серед європейських країн, а й у більш глобальному вимірі. Це регулярно підтверджують міжнародні рейтинги. За даними рейтингу Світового банку та Міжнародної фінансової корпорації (IFC) Paying Taxes 2016 Україна посідає 108-ме місце зі 189 країн світу за умовами сплати податків [3]. Загальне податкове навантаження на підприємства складає 52,2 %. Основними видами податків, які впливають на розмір цього відсотка, є податок на прибуток, податок на додану вартість (ПДВ) та єдиний соціальний внесок (ЄСВ). Розглянемо кожен вид податків окремо і проведемо порівняльний аналіз їх розміру з відповідними податками в розвинутих країнах ЄС.

Податок на прибуток — прямий податок, що стягується з прибутку організації (підприємства, банку, страхової компанії і т. д.) і визначається як дохід від діяльності компанії за мінусом суми встановлених відрахувань і знижок. Рейтинг за цим видом податків представлений на рисунку 1.

Як видно з рисунка 1, в Україні мінімальна ставка цього виду податку — 18 %, максимальна ставка у Франції — 38 %, в Італії — 31,4 % [2]. Можна вважати, що дана ставка є задовільною для українського бізнесу, адже в грудні 2014 року Верховна Рада України прийняла новий Податковий кодекс, який скорочує кількість податків з 22 до 9. Також станом на 2017 рік було внесено зміни у Податковий кодекс, які передбачають звільнення на три роки від будь-яких перевірок новостворені підприємства, якщо вони мають обіг менше 3 млн грн. Всі ці зміни мають позитивний характер впливу на розвиток бізнесу, да-

ють можливість розширення виробництва без суттєвих змін в системі оподаткування [4].

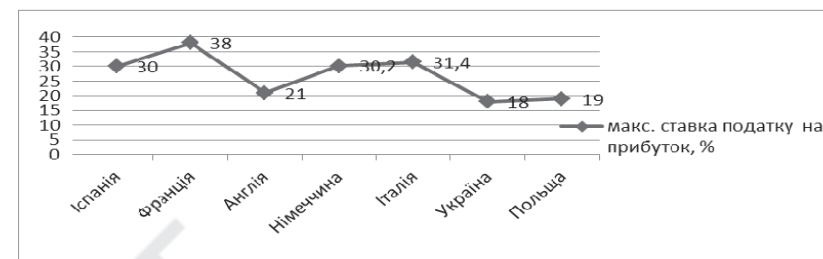

Рис. 1. Рейтинг країн за рівнем податку на прибуток

Другим за значущістю податком є ПДВ. В українському законодавстві цей податок являє собою форму вилучення до бюджету частини доданої вартості, створюваної на всіх стадіях виробництва, і визначається як різниця між вартістю реалізованих товарів, робіт і послуг та вартістю матеріальних витрат, віднесених на витрати виробництва та обігу [4]. ПДВ в даний час дуже поширений в світі. Адже він дозволяє точно визначити податкову складову ціни товару на кожній стадії виробництва і розподілу та звільнити від податку експорт та оподатковувати імпорт, а також здатний значно збільшити надходження до бюджету країни в порівнянні з іншими податками [5].

Розглянемо розмір цього податку в інших країнах світу (рис. 2).

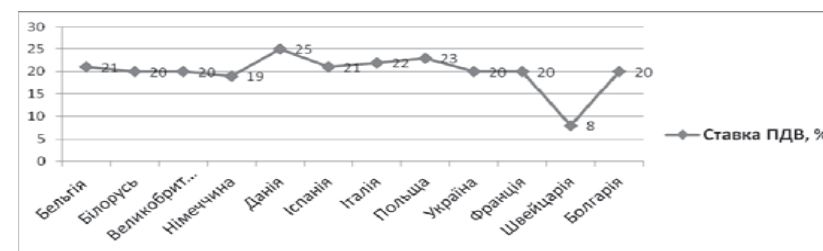

Рис. 2. Рейтинг країн за рівнем податку на додатову вартість

З рейтингу видно, що в Україні ПДВ становить 20 %. Максимальний рівень ставки в Данії — 25 %, а мінімальний в Швейцарії — всього лише 8 %, адже на сьогоднішній день ця країна є офшорною зоною [2]. Але в цілому рівень ставки цього податку перебуває на рівні

більшості європейських країн і є цілком прийнятним для національної економіки.

Розглянуті види податків входять в склад загальнодержавних. Кожні зміни їх величини, порядку виплат тощо неодмінно відображаються на загальних надходженнях до бюджету. Щорічно державна фіскальна служба оприлюднює дані щодо таких надходжень. Згідно з цією інформацією в таблиці приведені відповідні дані про розмір окремих податків.

Таблиця

Величина надходжень окремих видів податків до державного бюджету в 2014–2016 роках

Показник	Величина надходжень, тис. грн			Величина надходжень у % до загальної кількості		
	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік
Загальні надходження до державного бюджету	293424,9	487658,6	518318,8	100,0	100,0	100,0
У тому числі:						
податок на додану вартість із ввезених на територію України товарів	107287,2	138764,3	181453,3	36,6	28,5	35,0
податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування	80684,9	106742,3	148458,2	27,5	21,9	28,6
податку на прибуток підприємств	39941,8	33776,3	54344,1	13,6	6,9	10,5
інші	65511	208375,7	134063,2	22,3	42,7	25,9

З таблиці видно, що найбільшу питому вагу займає саме ПДВ із ввезених на територію України товарів. Тобто він направлений на захист вітчизняного ринку та боротьбу з демпінгом. Як відмічалось раніше, ПДВ є основним джерелом формування ВВП. ПДВ із ввезених на територію України товарів і ПДВ з вироблених в Україні товарів приносять найбільш вагомий внесок до державного бюджету. Пода-

ток на прибуток також займає провідне місце в структурі надходжень до державного бюджету.

Третім таким істотним податком є ЄСВ на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. ЄСВ — консолідований страховий внесок в Україні, збір якого здійснюється відповідно до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». У 2016 році розмір цього податку був знижений до 22 %. Якщо порівнювати його величину з країнами ЄС, то його можна назвати найбільш сприятливим, адже в Німеччині на зарплату тисне податок у 30 %, а у Швеції, країні з одним з найвищих податків у світі, — 46 %. В середньому податкове навантаження в країнах ЄС перевищує 30 %. Зважаючи на зміни в Податковому кодексі України, доцільно приділити окрему увагу ЄСВ для фізичних осіб-підприємців (ФОП). До 1 січня 2017 року ФОПи за наявності доходу за відповідний місяць були зобов'язані сплачувати ЄСВ в розмірі не менше мінімального страхового внеску (22 % від розміру мінімальної заробітної плати). З 1 січня 2017 року ФОПи зобов'язані сплачувати ЄСВ незалежно від наявності доходу за відповідний місяць у розмірі 22 % від мінімальної заробітної плати. Тільки представники першої групи єдиного податку мають право плати 50 % від цієї суми [1].

ЄСВ — один з тих податків, який зазнав найбільш значних змін як щодо системі оплати, так і величини його розміру. За останні три роки відбулися певні зміни в розмірі надходжень ЄСВ, які представлені на рисунку 3.

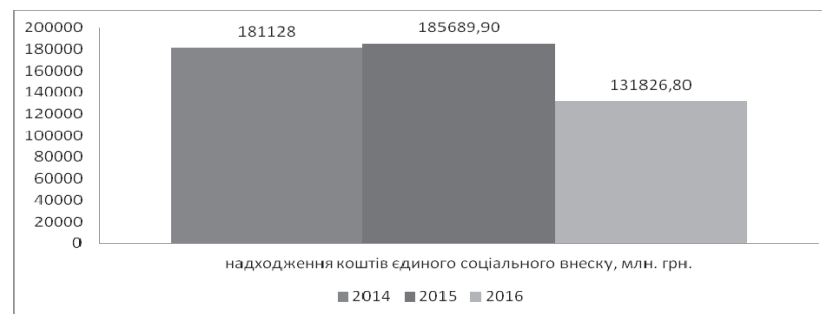

Рис. 3. Розмір надходжень єдиного соціального податку у 2014–2016 роках

У 2014–2015 роках рівень надходжень ЄСВ був близько 180 млрд грн. Але в 2016 році через те, що ставка була знижена до 22 %, рі-

вень загальних надходжень впав і склав майже 132 млрд грн [4]. Але все ж таки основним негативним моментом, на наш погляд, є те, що незалежно від того, має підприємство прибуток чи ні, воно повинне сплачувати ЄСВ. Хоча з іншого боку, це допомагає позбавитися односторонніх фірм. Система оподаткування в 2017 році набула значного спрощення та зниження деяких видів податків.

Порівняльний аналіз розміру податків нашої країни та країн ЄС свідчить про те, що її величина не є критичною для бізнесу, а навпаки, має сприятливі тенденції до змін з метою поліпшення діяльності підприємств, тим самим розвитку економіки та збільшення ВВП. Це підтверджується статичними даними про кількість підприємств, розмір надходжень від податків до бюджету, а також про величину внутрішньої норми дохідності протягом 2014–2016 років.

Література

1. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [Електронний ресурс]: Закон України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>
2. Кісіль В. Податкові аспекти ведення бізнесу в Європейському союзі [Електронний ресурс] / В. Кісіль. — Режим доступу: http://www.chamber.kr.ua/images/exp-imp/Podatkoviy_%20aspekti_%20vedennja_%20biznesu_%20v_%20Jevropejskomu_%20Sojuzi.pdf
3. Національна рада реформ. Рейтинг Світового банку та Міжнародної фінансової корпорації (IFC) Paying Taxes [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://reforms.in.ua/ua/reform/indicator/10232>
4. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Тулуш Л. Д. Функціонування податку на додану вартість в сфері агропромислового виробництва: монографія / Тулуш Л. Д., Прокопчук О. Т. — К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2011. — 273 с.

Тематичний напрям 5

СТРАТЕГІЯ АКТИВНОЇ І ПАСИВНОЇ АДАПТАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ДО МІНЛИВИХ УМОВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

О. Б. Каламан

канд. екон. наук, доцент; директор ННІПЕтаМ імені Г. Е. Вейнштейна Одеської національної академії харчових технологій, м. Одеса, Україна

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ

Головною закономірністю розвитку економіки України і її найважливішого сектора — сільського господарства є перехід до нових якісних рівнів інноваційного розвитку. У сучасній економіці держава допомагає формуванню конкурентоспроможних продуктово-інноваційно-орієнтованих сільськогосподарських підприємств, які спроможні ефективно працювати на внутрішньому та світовому ринках в умовах стабільної конкурентної боротьби, концентрувати ресурси на перспективних напрямках економічного розвитку. При цьому механізми державного впливу повинні підтримувати інноваційну діяльність і творчу ініціативу, спрямовуватися на забезпечення продовольчої безпеки.

Ключовими факторами успіху сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах повинні стати: прикладні дослідження, відновлення продуктивних сил і технологій, модернізація засобів виробництва, насамперед технічне оснащення (за рахунок нових орних високопродуктивних машин для оброблення), реалізація резервів науково-технічного потенціалу, підйом конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції, вдосконалення виробничої й соціальної інфраструктури сільського господарства й головне — розвиток творчого потенціалу людей. Інноваційні процеси повинні визначати успіх підприємств з позицій соціальної важливості сільського господарства в економіці країни.

У сучасних умовах особливого значення набувають питання всебічного дослідження проблем регулювання інноваційних процесів з боку держави, що визначається специфікою й складністю керування

Наукове видання

**АДАПТИВНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ
МІНЛИВОГО СВІТУ**

*Матеріали
наукового симпозиуму
з міжнародною участю
19 травня 2017 року*

Відповідальність за інформацію,
викладену в публікаціях, несуть автори

Українською та російською мовами

Завідувачка редакції *Т. М. Забанова*
Редактор *Н. Я. Рихтік*
Технічний редактор *М. М. Бушин*
Дизайнер обкладинки *В. І. Костецький*
Коректор *І. В. Шепельська*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 13,49.
Тираж 300 прим. Зам. № 188 (42).

Видавництво і друкарня «Астропринт»
65091, м. Одеса, вул. Разумовська, 21
Тел.: (0482) 37-07-95, 37-14-25, 33-07-17, (048) 7-855-855
e-mail: astro_print@ukr.net; www.astroprint.ua; www.stranichka.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1373 від 28.05.2003 р.